

EMLÉKEZTETŐ

a „Műhelymunka sorozat a térbeli tervezési rendszer összehangolásának megalapozására” című rendezvény

5. MŰHELYÉRŐL

Műhely időpontja

2010. április 20. 10.00 órától 16.00 óráig

Műhely helye

MUT előadó terme (Cím: 1094 Budapest, Liliom u. 48.)

Előadó: Alföldi György (RÉV8 Zrt./

Korreferátumok: Földi Zsuzsa /MTA RKK/, Csanádi Gábor /ELTE/

Moderátor: Ongjerth Richárd /MUT/

5. műhely témája

A települések tervezési rendszere – a fejlesztési, rendezési és ágazati tervek összefüggésrendszere

BEVEZETŐ, ELŐZMÉNYEK – Ongjerth Richárd

A rendezvénysorozat szervezője ismertette a rendezvény háttérét, tematikáját. ld. 1. műhely emlékeztetője

ELŐADÁS – Alföldi György

Téma: A területi tervezés jövője

Alapvetés

- Nem a 19., 20. században kialakult eszközrendszert kell alapul venni, mert annak csak önmaga vizsgálatán alapuló megújítása nem szolgálja a jövőt.
- Egyrészt a városi alapokhoz kell visszanyúlni,
- másrészt a jövő igényeire kell tekinteni.

Alapok / Város

- A városok az időben folyamatosan változnak.
- Kölcsönhatások befolyásolják ezeket a változásokat.
- Feladata – védelem és a jövő biztosítása (lakás, munkahely) – Sajnos sok katasztrófa éri a városokat. A városoknak a sebezhetőségre fel kell készülni. Pl. haváriák
- Önfenntartás/fennmaradás, alkalmazkodás.
- Jövő igényei.
- Globális gazdaság kialakulása.
- Világméretű területi egyenetlenség.
- Gyorsuló urbanizáció.
- Városon belüli egyenlőtlenség növekedése.
- Fenntarthatóság (víz, energia, környezet).
- Versenyképesség.
- Állami újraelosztó szerep csökken.

Magyar alapok

- Formáljuk a demokráciát. – Magyarországon a demokráciának 20 éves hagyománya van. Írott törvények alapján próbáljuk betartatni.
- Javaslat: A törvényi rendezést is új alapokra kellene helyezni, az igények felől átalakítva.
- A településfejlesztés, -rendezés törvényi háttere még nem megfelelő.
- Új elemek jelentek meg (társadalmi tervezés, IVS).
- Erős ágazati tervezés és végrehajtás.
- Adathiányos rendszer. – Az IVS vetette fel.

A jövő igényei

- A képviseleti demokrácia „meghaladása”.
- Integrált szemlélet kialakulása.
- A fejlesztési projektszemlélet helyett a folyamaton legyen a hangsúly.
- „Végfelhasználókhöz” közelítő városi rendszerek.

Az önkormányzatoknak fel kell készülni arra az időszakra, amikor a direkt fejlesztési források elvesznek és egyre inkább az önnön működésükből kell kinyerni azokat az energiákat, amelyeket a fejlesztésekre lehet fordítani. Nehéz ez most, amikor az EU-s pályázatok a projektszemléletet sugallják. Jó lenne, ha a folyamatos munkára lehetne a hangsúlyt helyezni. Lehet, hogy az integrált városfejlesztési stratégia helyett egy integrált városműködtetési stratégiát kellene kitalálni.

Társadalmi, gazdasági szempontból a végfelhasználókhöz (lakók, civil szervezetek) közelítő megoldások –tehát egyik oldalról az ő véleményüknek, érdekeinek a becsatornázása lokális szinten, másik oldalról az aktivitásuknak, munkaképességüknek, kockázatvállalási képességüknek kihasználása– lennének jók.

Európai példák – Civil szervezetekkel kötött szerződések alapján bevonják a lakókat a folyamatos működtetésbe pl. a szociális és egészségügyi szolgáltatásokba. Mindez több célt is kiszolgál egyszerre: Az emberek megbecsülik azt, amit ők csinálnak. Új munkahelyek, kivállalkozások létesülnek, az önkormányzat multiplikálni tudja a forrásait. Tehát az önkormányzat egyre szélesebb hálózatot próbál bevonni feladati végrehajtásába.

Ez a két tényező feszíti ki a területi tervezés megújításának lényegét.

Tapasztalatok az IVS-sel kapcsolatban

Fontos dolog volt az IVS bevezetése, mivel először kellett szembenéznie az önkormányzatoknak az integrált tervezéssel. Az IVS városszinten vetette fel a különböző (társadalmi-gazdasági) alrendszereknek az együttes megjelenését, tehát nagyon fontos eleme a jövőnek, de meg kell még találni a helyét. Valahová a településfejlesztési koncepció köré lehetne tenni, de még át kellene alakítani a szerkezetét.

Az IVS kapcsán kijöttek az adathiányok, ami felveti a kérdést, hogy ha eddig nem voltak adatok, akkor mire építettek? Ez a magyar rendszer legkomolyabb hiánya.

Javaslat: Az önkormányzatok kezdjék el folyamatosan gyűjteni a szükséges adatokat.

Külföldön van példa ilyen jellegű adtagyűjtésre. Folyamatos adatelemzést is végeznek, adatbázisokat építenek és ennek alapján fejlesztenek.

Fontos kérdés az is, hogy a helyi gazdaság szereplőivel –nemcsak az ingatlangazdaságban dolgozókkal– hogyan lehetne kapcsolatot kialakítani. Ld. dublini példa

Javaslat: Folyamatos és állandó párbeszédet kellene előidézni a gazdaság szereplőivel.

Ad- hoc jellegű társadalmi kommunikációk hiányossága – ezt is az IVS hozta ki.

Nem tudja pontosan, hogy ezt hogyan kellene szabályozni, de csak a folyamatos párbeszéd lehet a megoldás.

Önkormányzat költségvetése és IVS kapcsolata

A tervezőknek nincs elképzelése arról, hogy hogyan alakul ki egy önkormányzat költségvetése. Az önkormányzatoknak egyre kevesebb saját helyben megtermelt forrása lesz. Budapest esetében 6000 milliárd Forint külső forrás bevonása volt betervezve anélkül, hogy valaki megnézte volna, hogy jött-e be valaha ennyi.

Javaslat: Az IVS-nél nagyon fontos lenne az önkormányzat költségvetésével való kapcsolat vizsgálata és valamilyen módon ennek az előrevetítése, tervezése. A pályázatíró cégek csak pillanatnyi metszetet tudnak készíteni. A változásokról is kellene, hogy képünk legyen. Ennek alapvető része kell, hogy legyen a kölcsönhatás-elemzés.

Javaslatok összegzése

- Az IVS szükséges.
- Területfejlesztési koncepcióval együtt kellene elkészíteni.
- Saját belső források felhasználása, tervezése.
- Folyamatos párbeszéd alakuljon ki a gazdasággal és a belső szereplőkkel.
- Olyan eszközrendszert kellene bele telepíteni, hogy ha a külső körülmények változnak, akkor legyen eszközünk ezekkel finomra hangolni a rendszert.

Értékvezérelt fejlesztés – Corvin-sétány- program

A Corvin-sétány- programot valamikor 2000-ben kezdték el és akkor leírták, hogy a területrendezési terv készítését megelőzően az önkormányzati értékeknek és érdekeknek elfogadásra kell kerülni. A képviselőtestület döntése alapján készült el a területrendezési terv, de ezután többször is csapdába kerültek.

Egyrészt a környezeti értékek iránt elkötelezettek voltak nagyon erősek, sokszor erősebbek, mint amilyenek kellene lenniük. Ha egy önkormányzatnak egy ingatlanáról valamit kimondunk műemlékvédő szemmel, akkor annak a státusza meg fog változni, az önkormányzat tervezett bevételei és kiadásai is megváltoznak. Nagyon leegyszerűsítve: A KÖH-ben egy ügyintéző egyetlen gondolattal befolyásolhatja a magyar állam költségvetését anélkül, hogy azt bárki megvizsgálná. Az értékvédelmi hatástanulmányok nem szólnak arról, hogy azok az értékek, amelyeket védünk számunkra mit érnek. Pl. a település számára mit ér a Mátyás-templom vagy a Ló u. 2. Valamilyen módon ezt meg lehetne fogalmazni. Ha mind a kettő ugyanabban az eljárási rendben van, akkor felelősök vagyunk mind a kettő fenntartásáért. Ebben az esetben miért is nem kell azt megvizsgálni, hogy pl. Ló u. 2., ami érzelmi, esztétikai, történelmi és mindenféle szempontból vett érték, minőségben van-e azzal a kárral, amit az állam elszenved ettől a művelettől?

Ha egy településnek el kell tartania a társadalmát, fejlesztenie kell a gazdaságát, akkor ezt végig kell gondolni.

Másik csapdájuk a kétszintű főváros volt. Kiderült, hogy a főváros teljesen máshogy gondolkodik a VIII. kerületről, mint ők. Ma nem lehet megtenni annak a szakmai vitatását, hogy egy kerület hogyan integrálódik a fővárosba. A főváros egész fejlődése van veszélyben. Ha a főváros nem rendezzi a régióval, a szuburbiákkal és a kerületekkel való kapcsolatát – tehát ezek nem válnak egy együttműködő, egy irányba mozgó, egymásra támaszkodó rendszerré-, akkor szétaprózódik és a parciális érdekek fognak győzni.

Az értékvezérelt fejlesztésben az a fontos, hogy egy közösség nézzen szembe azzal, hogy milyen értékeket képvisel. Ha az értékeket folyamatosan követni tudjuk, akkor nem fogunk nagyot tévedni.

Társadalmi részvétel

Jelenleg ad-hoc jellegű.

A tanuló demokrácia során az önkormányzatok örülnek, ha dönthetnek. Ez a képviselői identitás része, amibe nehezen férnek bele a lakossági fórumokon elhangzó vélemények. Ilyenkor a képviselők azt mondják, hogy rossz a nép, hiszen ők tiszta szívéből jó dolgot hoztak, nem igaz, hogy ezt nem lehet látni. Ez az egyik konfliktus.

Az erősebb érdekérvényesítő csoportok ki tudják használni az ilyen akciókat. A külföldi tapasztaltok is ezt mutatják, vizsgálják is ezeket a folyamatokat. Mindig oda lyukadunk ki, hogy kié a Mária utca, kié a Mátyás tér. A józsefvárosiaké, a fővárosé, az országé, vagy kié? A kisvárosokban sokszor tapasztalható, hogy a testület gond nélkül befekszik a lehangosabbaknak. Nagyon kevés az olyan önkormányzat, amely rászánja az időt, végigbeszéli a dolgokat az emberekkel és utána meg meri azt mondani, hogy nem úgy fog dönteni.

Pl. a Mária utcában és a Józsefvárosban is az a fő krízis, hogy hol álljanak az autók. Azt hitték, hogy a Mária utca egy sikerpélda lesz. 2009 elejétől 2009 végéig végigvitatták a Belső-Józsefváros problémáit 7 alkalommal, 60 résztvevővel (a Mária u. szempontjából ez tökéletes merítés volt). Szó volt az egész belső rész forgalmi rendjéről, a burkolatok minőségéről, a rágógumi-eltakaríthatóságáról, a magas sarkúk és a biciklik hatásáról, az autók rezgésének problémáiról stb. Úgy hitték, hogy ez best practice lesz.

Február 1-én, amikor elindult a kivitelezés, ismertették, hogy mikor mi lesz lezárva. Ekkor felállt egy hölgy és szavazást kért. Azt mondta, hogy azért, mert ők nem akarják mindezt, a házuk előtt szeretnének parkolni.

Az biztos, hogy a lokális döntéseket minél lokálisabb szinten kell meghozni, és figyelembe kell venni az ott lakók véleményét. Budapesten azt gondolják, hogy a város dolga a parkolás megoldása, de ez egy tévedés. A saját autóját mindenkinek saját magának kell elhelyeznie. Nehéz ezzel szembenézni és kevés olyan polgármester van, aki azt mondja, hogy lezár egy adott területet és el kell vinni onnan az autókat, mert nem a társadalom dolga az autók kérdésének a megoldása, hiszen a parkolás nem olyan, mint a víz vagy a levegő kérdése.

Javaslat: Ő a folyamatok intézményesítésében hisz. Az önkormányzatoknál jó lenne, ha a főépítési iroda jogkörére terjedne ki a városrendezés, mert a főépítési irodán dolgozók napi szinten vannak kapcsolatban a politikával, gazdasággal és az emberekkel.

Külföldön így működik a városrendezési iroda. Tehát egyik oldalról van egy ilyen jellegű állandó megmerítkezés, másik oldalról az adatok gyűjtése folyik, és félévente jelentéseket adnak ki az adatok elemzését követően. Felmerül a kérdés, hogy hogy járnak el a kistélepülések esetében. Erre tanácsadó cégek vannak (pl. két ember elmegy két napra egy kistépülésre, vannak kijáró főépítészek). Valamilyen módon ennek a tevékenységnek be kell épülnie az önkormányzatok napi munkájába, másképpen nem lehet elkerülni ezeket a konfliktusokat.

Azt hisszük, hogy a tervező cégek a felelősek, mert egyszerre készítenek rendezési tervet és befektetői javaslatokat. A magyar rendszer ilyen, mert a cégeknek élni kell. A magyar várostervezési gyakorlat nem planning típusú. Nyugat-Európában ez már csak klasszikusan a

közösségi tervezést jelent és nem megy el abba az irányba, hogy a befektető hogy tud javaslatot tenni. /A tervek és a folyamatok közösségi kontrollálását jelenti a planning./

A városok jövőéért tenni akaró irodákat kellene felállítani, amelyek alkalom adtán bevonhatnának szakértőket is. Az állandóság, a minden napos figyelem és a gyors reagálási képesség hiányzik a rendszerből.

MUT-hírek

Segédlet a közösségi tervezéshez – letölthető a VÁTI honlapjáról. Lesz majd erről klubdélután is.

Városrészek mindenkinek című kiadvány – Alátámasztja Alföldi György mondanivalóját is.

Programok

Május 4. 15.00 óra – Megalakul a MUT Gazdasági Tagozata – Budapest Gazdaságfejlesztési Stratégiájának (még nem elfogadott) bemutatása

Május 5. Megalakul a MUT Felsőoktatási Tagozata – BME Urbanisztikai Intézet oktatási programjának bemutatása

Április 21. 17.00 óra Könyvbemutató

KORREFERÁTUM – Földi Zsuzsa

PROBLÉMA „MADÁRTÁVLATBÓL„

Fejlesztési, rendezési ágazati tervek összefüggésrendszerének megteremtése = HÁLÓZATÉpítési folyamat

Hálózat: csomópontok, kapcsolatok rendszere (csomópontok nem egyenlő súlyúak, a kapcsolatok nem egyformán erősek és szabályozottak)

Csomópontok:

- a.) Klasszikus aktorok (szakminisztériumok, intézmények, önkormányzatok, tervezők stb.)
- b.) Települések fejlődését befolyásoló dokumentumok (maguk a törvények és az ezek alapján készülő helyi tervdokumentumok)

Az összefüggésrendszer megteremtésének CÉLJA

- Tervi összehangoltság megteremtése
- Ellentmondások kiküszöbölése
- Következetes mégis rugalmas városfejlődés alapjainak megteremtése

Megoldás (ÉTV 2009. mód. 1997. évi LXXVIII. törvény):

A településrendezést (szerkezeti és szabályozási tervben megnyilvánuló) is megalapozó településfejlesztési koncepció kötelező önálló munkarészét jelentő ITS összehangolja a különféle szakpolitikai megközelítéseket...

Az összehangoltság ezzel biztosított is ...

Benne van a törvényben, hogy össze van hangolva, de mégsem működik.

Összehangoltság megteremtésének eszköze:

A.) SOFT – belátás és kivárás – szemléletformálás, képzés az integrált szemlélt továbbítása a gyakorlati szakemberek felé („minden mindennel összefügg”, szakmai tolerancia, kompromisszumok, alá-fölrendeltségi viszony megszüntetése)

DE!

- Tervezési hagyományok
- Szakmai előítéletek (farkasok közé beejtett bárány esete...) – felsőoktatásban is (!)
- Szakmai érdekérvényesítés –
  - rendezők (építészek) – kamara, szakmai „iskolák”, egyesületek
  - fejlesztők (?????) – kamara (?), egyesületek (?), szakmai „iskolák”

A.) verzió = IDŐIGÉNYES és IDEALISZTIKUS – következetes háttérmunka igényű

B.) a „mindenmindennelösszefügg” szakmai alapelvet szem előtt tartva **szorgos hálózatépítésbe kezdünk** (aktorok közötti kapcsolatok szabályozott kiépítése)

AKADÁLYOK:

Átívelő kompetenciák: (itt elsősorban) építésügy és területfejlesztés és rendezés (település helye)

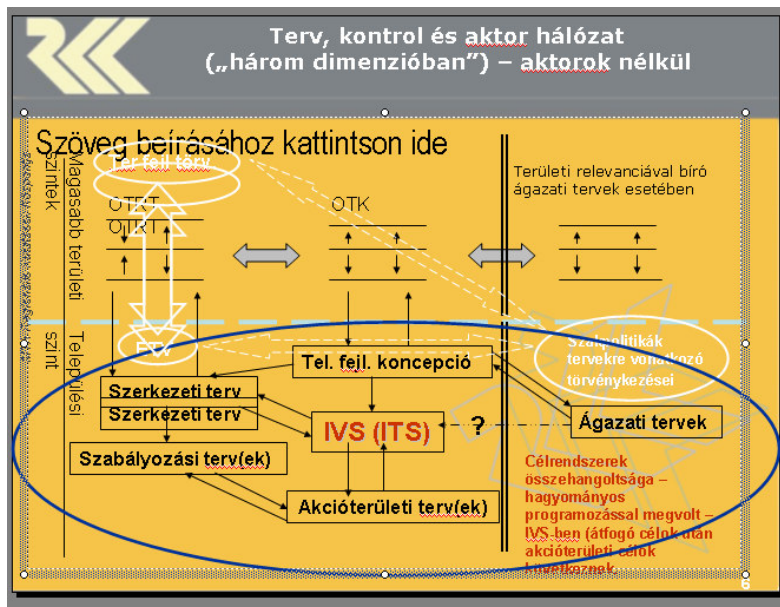
Szakpolitikák (szakminisztériumok) eltérő tervezési iránymutatása (kötelező, ajánlott, javasolt, vállalt) települési szinten

Alapdöntések:

Melyik területi szint „üzen” melyik területi szintnek – **a település „diktál” vagy „követ”**

Az átfogó terv „üzen” az ágazati tervnek vagy az ágazati az átfogó tervnek (konceptió) települési szinten

Terv, kontrol és aktor hálózat („három dimenzióban”) – aktorok nélkül

Az ábra a 2009-es Étv-módosítás alapján létrehozott állapotot próbálja bemutatni. A fehér egy fölösleges szint. A terveket, a felette lévő törvényi hálózatot és az aktorokat kell összehangolni.

Javaslat

Kulcsfontosságú: Helyi szintű összehangolhatóság (**Összefogottság**)

Eszköz: Helyi szintű hálózatépítésen alapuló, áttekinthető „**terv dokumentumcsomag**” létrehozása (tervtörvényben rögzíthető!)

Javasolt tartalma:

- Kötelező tervi elemek (rendezési tervek, átfogó fejlesztési vonatkozású tervek, ágazati vonatkozású tervek) – az IVS kulcsfontosságú (de nem a megoldás, mert egy dokumentum)
  - A tervet kapcsolatrendszerét, megújítását, összehangolását megteremtő dokumentumok (helyi hálózatkontrol!)
- Tervek összehangolt megújításának rendje
  - Monitoring
  - Társadalmi részvétel alapú tervezés

Példa 1.

A települési tervezés rendszere Nagy- Britanniában (vetített előadás ábrája)

Local Development Framework – 2004 óta működő rendszer a briteknél – Náluk is az volt a probléma, hogy nem voltak összehangolva a tervek.

Nem ebben a rendszerben, de ennek az elvnek az alapján képzelni el a megoldást.

KORREFERÁTUM – Csanádi Gábor

A szociológusok olyanok, hogy több kérdésük van, mint amennyi válaszuk. Úgy gondolják, hogy az általánosító jellegű megjegyzéseknek kevesebb hasznunk van, mint azoknak, amelyek különbségeket tesznek. Egy szociológus kevésbé beszél arról, hogy a városnak vagy az embereknek, akik egy adott helyen laknak mik az érdekeik, inkább arról beszél, vagy arra kíváncsi, hogy az emberek különböző csoportjainak hogyan különböznek a céljai és az érdekei. Éppen ezért Alföldi György előadásának ahhoz a részéhez, amikor arról volt szó, hogy nézni kell a városok önfenntarthatóságát, annyit fűznie hozzá, hogy nem csupán a környezeti aspektusokról van szó, hanem társadalmi értelemben vett fenntarthatóságról is.

A társadalmi fenntarthatóság azt a kérdést is felteszi, hogy kiknek, mely csoportok számára óhajtjuk a várost fenntartani. Vajon az a cél, hogy a most ott lakók együttesének, vagy azok bizonyos csoportjainak a számára tegyük jóvá, használhatóvá, élhetővé az adott várost, vagy éppen ellenkezőleg, azoknak a felfelé ívelő pályájú, tehetőssé váló, fiatal csoportoknak, amelyeket szeretnénk odaköltöztetni. Ezek létező konfliktusok.

Milyen céljai vannak egy adott városnak, és milyen értékek vezéreljék azt, hogy a várospolitikai döntésekből fakadó tervezői lépések hogyan történjenek? Ezek nem egyszerűen racionális döntések eredményei, hanem nyilvánvalóan különböző társadalmi csoportok érdekeit eltérő módon érintő kérdések. Az agglomerációs településeknél is felmerült a kérdés, hogy a régen ott lakó, idős népesség, vagy az újonnan beköltözők érdekeit erősebben figyelembe vevő fejlesztéseket kell-e megvalósítani.

Mindezekről nagyon keveset tudunk. Jobb lenne tudni, hogy hogyan történnek ezek a dolgok, mielőtt elkezdenénk azon gondolkodni, hogy hogyan is kellene ezeket a folyamatokat kezelni, pl. törvényileg vagy nem törvényileg kellene-e szabályozni.

Ez kapcsolódik ahhoz is, ami a képviseleti és a közvetlen demokrácia ügyéről elhangzott. Valóban nem tudjuk, hogy ez viszony hogyan is áll. Az Alföldi Györgyi által mondott példák ezt nagyon jól illusztrálják. Általánosságban is felmerül a kérdés, hogy vajon ezekben a döntésekben mely csoportoknak az érdekei és hogyan fognak érvényre jutni. A civil szervezetek nem egyformák. Bizonyos tapasztalatok alapján azt is mondhatnánk, hogy a tervezők, a döntéshozók jobban szeretnek azokkal a civil szervezetekkel együttműködni, amelyek profik, mert azok értik, hogy miről van szó. Ugyanakkor minél profibb egy civil szervezet, annál kevésbé van köze az adott területnek az alacsony státuszú vagy elesettebb csoportjaihoz. Egy ilyen civil szervezet más értelemben értékvezérelt. Pl. környezetvédelmi, vagy történeti, városvédelmi értékeket képvisel és ezek másfajta értékek, mint mondjuk az, hogy az adott környék szegényeivel mi legyen. Természetesen a tervezés során legyen kapcsolatunk a civil szervezetekkel, fontos a civilek bevonása, de ez azért nem ennyire egyszerű. Ez egy általánosabb és nehezebben kezelhető probléma.

Ez talán kapcsolódhat ahhoz is, amit Alföldi György úgy mondott, hogy jelenleg ad-hoc a módon folyik a társadalmi részvétel és ahhoz is, amit Földi Zsuzsa úgy fogalmazott meg, hogy ennek nincs egészen jól kialakult hálózata. (A Zsuzsa által mondottak egy kicsit a régi dolgokra emlékeztették, amitől kicsit borsózott a háta.) Talán egy türelmesebb politikára lehetne várni.

Mindez az IVS-sel kapcsolatban is fellelhető. Pl. azoknál az IVS-eknél, amelyekben ő részt vett, mind a helyi döntéshozók, mind a nem szegényügyi civilek szerevetek azon az állásponton voltak, hogy náluk nincsenek szegregációs problémák. Mindenütt azt mondták, hogy nincs semmi probléma, de amikor bejárták a települést, akkor kiderült, hogy mégiscsak vannak ilyen jellegű problémák. A döntéshozók azon a véleményen voltak, hogy ezek a csoportok kevesen vannak, ők akarnak ott lakni és úgyse lehet velük mit csinálni. Természetesen annak érdekében, hogy az IVS-t el lehessen fogadni, azért írtak erről valamit.

Nem arról van szó, hogy ezek a partnerek rosszak lettek volna. Világosan látszott, hogy olyan sok dolguk volt, hogy semmiféle érdekük nem volt abban, hogy ezen a dolgon komolyan elgondolkozzanak. Tehát amikor azt kérdezzük, hogy az önkormányzatoknak miért nincsen adatbázisa, és hogyan terveznek, akkor egy félreértés, amit kérdezzük. Az önkormányzatok úgy terveznek, ahogy a szabályok előírják és nem valószínű, hogy máshogy tennék ezt a dolgot, ha nincsen olyan erő, ami őket erre ösztönözné.

Ebben a játékban a tervező társadalom is benne van. Nagyon speciális és nem egészen pontosan feltárt érdekek és motivációk alapján működünk. Szociológusként az mondaná, hogy valószínűleg érdemes volna jobban érteni ezeket a folyamatokat ahhoz, hogy javaslatot lehessen tenni arra vonatkozóan, hogy hogyan működhetne jobban ez a dolog.

HOZZÁSZÓLÁSOK

Alföldi György válasza a Csanádi Gábor által elmondottakra vonatkozóan: Véleménye szerint ugyanarról beszéltek. Valójában ő arról beszélt, hogy a társadalmi felhatalmazás nincs meg arra, hogy türelmes politikát lehessen folytatni. Nincs meg arra az esély, hogy egy hosszútávú folyamatot építsünk be. Talán ha az EU-s támogatás „elmúlik”, akkor nem lesz ilyen sürgető nyomás és lesz elég idő jó megoldások kitalálására.

Zsuzsa arról beszélt, hogy milyen jó lenne, ha lenne olyan rendelet (olyan interface-nek a biztosítása, amit régen tanácsai végrehajtási utasításnak hívtak), ami elmondja, hogy hogyan kell viselkednie egymással ezeknek a különféle tervcsomagoknak, vagy helyzeteknek. Ő pedig azt mondta, hogy legyen valaki ezért még felelős is az önkormányzatban, aki a számszám ott lévő terveket elkezdte egyeztetni a néppel, a politikával és a szakmákkal. Tehát ha kialakulna ennek a rendszere, akkor ez 5-10 év éven belül változásokat okozna.

Tehát egyetért azzal, hogy türelem kell, megismerésre van szükség és ennek különféle szintjei vannak. Azzal is egyetért, hogy az IVS egy próbálkozás volt az akkori vezetés részéről, amellyel megpróbálták a nagyon beállt, magyar önkormányzati rendszeren egyet léptetni. Annak idején elmondták, hogy nem azért kapjuk az IVS-t, hogy kifényesítsük a főutcáinkat, hanem azért, hogy települések élhetősége, öfenntartó képessége és szervezeti kultúráváltás jöjjön létre. Ezt elmondták akkor azok, akik kiírták a pályázatot, majd az NFÜ és a minisztérium között nem jött létre az ugyanerre a bázisra épülő gondolkodás. Visszaerősödött a műszaki szemlélet, tehát ismét romlott a helyzet.

A másik dolog az, hogy maguk a regionális ügynökségek, sőt a pályázatíró szakértők mondták, hogy nem nagyon értik az antiszegregációt, a kötelező soft elemeket. Voltak innovatív javaslatok is néhány pályázatíró cég részéről például az, hogy miért nem a városok találják ki a programjaikat. Világos volt az elején, hogy az EU-s támogatás nem arra való, hogy aki eddig jól volt, az ezután még jobban legyen, hanem arra, hogy a kiegyenlítő és a kultúráváltás létrejöhessen. Ehelyett az utolsó körben igazából elmúlik ennek szép lassan ez a fajta társadalomformáló hatása. Nagyon tetszett neki, amit a Zsuzsa mondott, hogy a kapcsolatokat kell biztosítani –tehát a tervcsomagnak a létrehozása, azon belül eljárási rendek kialakítása, mindegyiknek a saját érdekei szerinti továbbvitele és állandó összetartása– és akkor ezzel már előreléptünk egyet.

Bartucz Sarolta: Az önkormányzatok szabálykövető és nem fejlesztő módon működnek. A szervezetük egészen másról szól, más célból jöttek létre. Általában nincs gazdasági osztályuk. Amit gazdasági osztálynak hívnak, az az elszámolási osztály. Véletlenszerűen van csak fejlesztő gondolata a polgármestereknek. Nagyon alapvető változásokra lenne szükség, de nem látja az utat, a tervezési jövőt ezen a területen. Ma egy önkormányzat különböző érdekeknek tesz eleget.

Földi Zsuzsa: Két ponton szeretne reflektálni.

Amikor tervcsomagról beszélt, akkor a régi emlékek mellett a hálózat szó is benne volt a történetben, aminek fontos eleme az önkormányzat. Hozzá kell tenni, hogy ahol ezek a tervezési típusok működnek, ott az önkormányzat egészen máshogy működik. Ott nyilvánvaló ez a menedzser szemlélet.

A másik dolog, ami szintén ehhez kapcsolódik, hogy úgy tűnhetett, hogy amit A és B verzióként tűntetett fel, az két alternatíva volt, direkt így is hozta fel, de a kettő nem elválasztható egymástól, csak együtt tudnak működni. Önmagában értelmezve egészen félreértelmezhető tud lenni egy ilyen túlszabályozott rendszer.

Csanádi Gábor: A régi beidegződéstől nehéz elvonatkoztatni. (pl. Tervtörvény kifejezés)

Bartucz Sarolta: Az önkormányzatok saját belső fejlesztési tervei között sincs kapcsolat. Az önkormányzatoknak gyenge a belső kapcsolati rendszerük.

Hozzászóló: Igazából neki is borsózik a háta, amikor tervről és szabályokról beszélünk. Állandóan a tiltásra gyúrunk és nem a létrehozásra. Folyton terveket készítünk és nem problémákat oldunk meg. Franciaországban egy egész térség problémáját oldják meg.

Cselekvés és problémamegoldó szervezetről van szó. Nálunk csak törvények vannak, amiket egy elit réteg hoz létre és semmi közük az éléhez. Gond az is, hogy a problémamegoldás során nincs előttünk egy vízió, amit el akartunk élni.

Érdekes francia példa: Amikor egy Párizs környéki régió tervezete a stratégiáját (ott régióhoz van kötve), akkor azt évekig készítették elő, rengeteget beszéltek róla, majd az elfogadás előtt 6 hónappal be kellett mutatni a stratégiát az államnak. Az államnak volt egy víziója arra vonatkozóan, hogy merre akarnak majd menni. A stratégiában az volt, hogy már nem fejlődjön tovább a város, legyen inkább egy nyugalmas lakóterület. Ezt az elképzelést végül megvétőzte az állam, mert azt mondta, hogy ez nem elég ambiciózus és az ország stratégiájába nem fér bele. Nálunk bűn ilyen kimondani, mert minden csak üzemeltetés szinten megy.

A másik érdekesség a rengeteg kommunikáció, akkor is, ha elbukunk. Addig kellene beszélni valamiről, amíg a közös tanulás közös felelősségvállalás lesz. A RÉV8 a csírája annak, hogy elkezdődött valami.

Buzna Margit a Csanádi Gábor által mondottakhoz szólna hozzá: Véleménye szerint nem igaz az, hogy minél profibb egy civil szervezet, annál kevésbé érdekli a szegénység. Ezt megkérdőjelezi.

Úgy beszélünk az egész tervezési ügyről, hogy nem említjük azt, hogy az egész önkormányzatiság inog. Teljesen nyilvánvaló a rendszer hibája. Itt nemcsak arra gondol, a területgazdálkodás, településrendezés nem kötelező ellátási feladata az önkormányzatoknak, hanem arra, hogy az egész önkormányzati gazdálkodás nem kérhető számon. Sőt az elmúlt 20 év alatt a pénzügyi irányítás akadályozta a helyi adók bevezetését, és arra ösztönözte az önkormányzatokat, hogy adjanak el közterületeket. Tehát az a szemlélet, hogy az önkormányzat a település gazdája és településgazdasággal kell foglalkoznia, csírájában sem volt benne az önkormányzati rendszerben.

Kritizáljuk az IVS-t, hogy hiányoznak hozzá az adatok. A 70-es évek elején középtávú településfejlesztési terveket készítettek és akkor, a tanácsi rendszerben, volt a településeknek törzskönyvük, amely az adataikat tartalmazta. A településrendezési terveknel korábban kötelező volt a vizsgálat dokumentálása. Évtizedekkel ezelőtt megvoltak azok a módszerek, amelyekhez vissza kellene nyúlni.

Véget kell vetni annak a fejlesztési gyakorlatnak is, annak, hogy túlzott fejlesztésekben gondolkodunk. Vissza kell fogni ezeket a fejlesztéseket, a település működtetésére kell koncentrálni. Az önkormányzatiság rendszerét felül kell vizsgálni odáig, hogy meg kell kérdőjelezni a kerületek önálló döntéseit. Az egy abnormális dolog, hogy a főváros 23 felé működjön. Együtt kell gondolkodni, a település működésére, fenntartására és a település gazdálkodására kell fókuszálni.

Ferik Tünde: Szerinte az IVS az elmúlt időszak legnagyobb találmánya. Azt látja, hogy végre van lehetőség a rendezés és fejlesztés találkozására és az alulról építkezésre. Az IVS hibája viszont, hogy nem foglalkozik a város és vidékével, csak önmagában a várossal.

Akár a fejlesztésről, akár a tervezésről van szó, az aprófalvas, város nélküli térségekről egyáltalán nem beszélünk. Ha az IVS szót nem integrált településfejlesztési stratégiaként használjuk, hanem integrált térségfejlesztési stratégiaként, akkor ez nagyon sokat tehetne a vidék fejlesztésért. Egy hibába azonban nem szabad beleesni. Abba, hogy ez a térség egy kistérség legyen. Egy kistérségen belül lehet 20-30-50-70 település is. Ilyen településszám

esetén a közös fejlesztésében nem lehet együttműködni olyan szinten, hogy az valójában párbeszéd legyen.

Az 1000 fő alatti, önálló éltre gyakorlatilag képtelen települések esetében jó, ha az együttműködés közös fejlesztéssel társul, de nem elég az, hogy fejlesztési célból véletlenszerűen összerakunk két szomszédos települést csak azért, mert éppen egymás mellett vannak. Az irodájuk végzett ezzel kapcsolatban egy kutatást, amelynek a témája az aprófalvas térségek fejlesztése volt és az a reményük, hogy ezeknél a térségeknél a közös gondolkodás, közös fejlesztés mikrotérségi szinten készülhet, ahol a mikrotérség azonos táji, természeti, gazdasági adottságokkal rendelkező települések együttesét jelenti.

Hozzászóló: 3 észrevétel

Fejlesztés-fejlődés kérdése

Ha gazdasági fejlesztésről beszélünk, akkor soha nem beszélünk arról, hogy a gazdasági fejlesztéssel javul-e az ott élőknek az életminősége.

Földi Zsuzsa ábrája

Az IVS helyét meg kell találni a tervezési rendszerben. Állandó problémája, hogy a jogszabály azt mondja, hogy az IVS része a településfejlesztési koncepciónak, de meggyőződése, hogy a kettőt nem szabadott volna összevonni. Ez egy gyors döntés következménye volt. Az IVS-ben és a településfejlesztési koncepcióban is másról van szó, más időtávról, más részletekről, más végiggondolásáról. Véleménye szerint a Zsuzsa által vetített ábrán jó helyen szerepelt az IVS.

Társadalmi részvétel

A nagyon alul lévő emberektől nehéz elvárni, hogy a saját érdekeiket érvényesítsék. Mindig kell lenni valakinek, aki összefogja őket. Ők legfeljebb csak a nagyon rövid távú érdekeiket tudják megjeleníteni, a tervezés felé nem tudják továbbítani az összetettebb érdekeiket.

A tervezési rendszer erős és gyenge oldala

ERŐSSÉGEK

–

GYENGESÉGEK

Párhuzamos tervezések koordinálatlansága

Hivatalstruktúra ellenáll

Felkészületlen önkormányzatok

Átláthatatlanság - *Nyíltság, átláthatóság kultúrája hiányzik*

Adathiány

Horizontális szempont

IVS és rendeletek-költségvetés kapcsolata

Nem közérthető (SKV-nál pl. be van építve, hogy készüljön közérthető összefoglaló)

Elrontott támogatáspolitikai

Jóváhagyási rendszer

JAVASLATOK

Koordinálási szervezeti egység az önkormányzatoknál

Koordinálási szervezeti egység legyen a kabinet része

Adatgyűjtés, folyamatos helyzetkép

Éves költségvetések és az integrált fejlesztések/stratégiai tervezés aktív és folyamatos kapcsolatának biztosítása

Stratégiavezérelt rendezési tervek – Ne a rendezési terv, hanem a környezeti, társadalmi, gazdasági igénynek irányítsanak. Ennek lehetne a gazdája a főépítész iroda.

Közérthető összefoglaló kérdésének felvetése

Életminőség pénz helyett

Rendezés házon belül?

Településtervezés:

fejlesztés;

szabályozás

Hozzászóló tapasztalata: Voltak irodák arra, hogy koordináljanak és pályázatokkal is foglalkoztak, de rövid időn belül feloszlottak. (pl. Paks, Pécs) Valahol stratégiai irodának hívták ezeket.

Ongjerth Richárd: Ha rendszerré tennénk amiket kitaláltunk, akkor hogy lehet átállni egy másik gondolkodásra?

Buzna Margit: Visszafogott fenntarthatóságra kell átállni.

Hozzászóló: Budapestnél azt szokták mondani, hogy nincs jövőképe és nincsenek prioritások. Valahogyan a prioritizálás módozatait kellene meghatározni. Az lenne a fontos, hogy a fővárosnak egy stratégiai építő szerepe lenne.

Hozzászóló: Ezek nem feltétlenül szakmai döntések. Ezt a politikai döntéseknek kell felvállalnia. Emögött kell, hogy legyen egy politikai döntés.

Ongjerth Richárd: Mennyiben érdemes kitenni a tervezést a politikai ráhatásnak?

Hozzászóló: A felfejlesztési dolgok legyenek az önkormányzat feladatai, a rendezési terv pedig kerüljön föléje.

Csohány Klára: Ezzel nem ért egyet, mert ez van most is. A fejlesztési koncepció az, amit először egyeztetni kell.

Ongjerth Richárd: Nem arról van-e szó, hogy azok a tervek, amelyek rajzilag mutatják térben a dolgokat, azok a stratégiának a háttéranyagai, alátámasztó részei, a megfelelő stratégia megvalósítását szolgáló eszközök?

Csohány Klára: Erre mondta Alföldi György, hogy a rendezési terv eszköz kellene, hogy legyen.

Földi Zsuzsa: A törvényben az egész meg van fordítva, a rendezés eszközeként szerepel a koncepció.

Ongjerth Richárd: A településrendezés sincs definiálva törvényben.

Hozzászóló: Ezt az Önkormányzati törvényben kellene definiálni.

Hozzászóló: Az ellentmondás alapvetően abból adódik, hogy mit jelent az, hogy településrendezés. Véleménye szerint azt jelenti, hogy az önkormányzat a különböző ágazatok számára kijelöli azokat a területeket, amelyeken el tudja képzelni valamilyen új létesítmény létrejöttét. Ehhez az önkormányzatnak már azt is elő kellene írnia, hogy ha a rendelkezésre bocsátható területen egy ilyen ágazati beruházás következik be, akkor annak milyen az ágazat számára felvállalendő járulékos feladatai vannak és azok milyen járulékos költségekkel járnak.

Ha az önkormányzat fejleszt, akkor vállalkozik, de nem tud egyszerre kétfajta érdeket képviselni.

Hozzászóló: Ha az önkormányzatnak van egy adott területe, akkor azt valamilyenné minősítenie kell ahhoz, hogy értékesíthesse. A minősítés már eleve egy fejlesztés.

Előző hozzászóló válasza: Ez csak egy opció, amelyben versenyhelyzetet teremtünk és amelyben megszabjuk azt, hogy az, aki ebben részt vesz, az milyen árat fizet ezért. Ha van egy adott terület egy bizonyos besorolással, akkor azon a beruházók legyenek versenytársak, de ne ők terveztessék.

Hozzászóló: A fejlesztés szó nem igazán jó, például ő most úgy értette, hogy a fejlesztés egyenlő a vállalkozással és lehet, hogy az önkormányzatok is ezt értik alatta. A jövőkép kifejezés jobb lenne fejlesztés helyett.

Csohány Klára: A településfejlesztést és településrendezést se szolgáltatási, se vállalkozási kategóriába nem sorolná. Ezek a településnek kötelezettségei, a település saját környezetének a kényszerű használata, nem vállalkozás, vagy beruházás.

Földi Zsuzsa: A fejlesztésnek van egy csomó nem területi vonatkozása is. A minőségre vagy a hatékonyabb működésre való átállás ugyanúgy része a fejlesztésnek.

Budapest, 2010. április 27.

Összeállította: Pusker Gabriella